

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
ABSTRACT	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(8)
สารบัญ	(9)
สารบัญภาพ	(16)

บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา	8
1.3 ขอบเขตการศึกษา	8
1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา	8
1.3.2 ขอบเขตด้านพื้นที่	9
1.4 สมมติฐานในการศึกษา	9
1.5 วิธีที่ใช้ในการศึกษา	10
1.5.1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก	10
1.5.2 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย	11
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการศึกษา	11
บทที่ 2 แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน	12
2.1 แนวความคิดและสถานะทางกฎหมายของสิทธิชุมชน	12
2.1.1 แนวความคิดและสถานะทางกฎหมายของชุมชน	12
2.1.1.1 ความหมายของชุมชน	13
2.1.1.2 สถานะทางกฎหมายของชุมชน	16
2.1.2 แนวความคิดและสถานะทางกฎหมายของสิทธิชุมชน	23

2.1.2.1	ข้อความคิดว่าด้วยสิทธิ	24
2.1.2.2	สถานะทางกฎหมายของสิทธิชุมชน	27
2.1.3	แนวความคิดเกี่ยวกับรับรองสิทธิชุมชนตามกฎหมายระหว่างประเทศ	40
2.1.3.1	กติการะหว่างประเทศว่าสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ.1966	42
2.1.3.2	กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ค.ศ.1966	43
2.1.3.3	ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิในการพัฒนา ค.ศ.1986	44
2.1.3.4	ปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา ค.ศ.1992	45
2.1.3.5	ปฏิญญาสากลของสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิของชนพื้นเมือง ค.ศ.2007	46
2.2	แนวความคิดการมีส่วนร่วมในการจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	48
2.2.1	การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	48
2.2.2	สิทธิในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	51
2.3	แนวความคิดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน	55
2.3.1	การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล	55
2.3.2	การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน	56
2.3.2.1	ความหมายการพัฒนายั่งยืน	56
2.3.2.2	หลักการพื้นฐานของการพัฒนายั่งยืน	60
2.3.2.3	ความสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน	60
2.3.2.4	แนวคิดและแนวทางการพัฒนาทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	61
บทที่ 3	แนวความคิดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามทฤษฎีของ Garrett Hardin และ Elinor Ostrom	63
3.1	การจัดการทรัพยากรสาธารณสุขสมบัติส่วนรวม ตามแนวคิดของ Garrett Hardin	65
3.1.1	โสภณภูมิธรรมการจัดการทรัพยากรสาธารณสุขสมบัติส่วนรวม	66
3.1.2	แนวความคิดการจัดการทรัพยากรสาธารณสุขสมบัติส่วนรวม	74

3.2 แนวความคิดในการจัดการทรัพยากรสาธารณสุขสมบัติส่วนรวม ตามแนวคิดของ Elinor Ostrom	79
3.2.1 แนวคิดในการจัดการทรัพยากรสาธารณสุขสมบัติส่วนรวม	80
3.2.2 กระบวนการจัดการทรัพยากรสาธารณสุขสมบัติส่วนรวม	85
3.2.2.1 แนวทางเชิงสถาบันในการจัดการทรัพยากรสาธารณสุขสมบัติส่วนรวม	85
3.2.2.2 มุมมองใหม่และสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในภาคสนามในการจัดการทรัพยากรสาธารณสุขสมบัติส่วนรวม	97
3.2.3 หลักเกณฑ์การกำหนด กฎ กติกา การจัดการทรัพยากรสาธารณสุขสมบัติส่วนรวม	102
3.2.3.1 กฎ กติกา ในการจัดการทรัพยากรสาธารณสุขสมบัติส่วนรวม	103
3.2.3.2 กติกาในการจัดการทรัพยากรสาธารณสุขสมบัติส่วนรวม	104
บทที่ 4 สิทธิชุมชนและสิทธิการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	115
ในระบบกฎหมายไทย	
4.1 กฎหมายรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	116
4.1.1 ช่วงก่อนประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540	116
4.1.2 ช่วงหลังประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540	118
4.1.2.1 หลักการสิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย	118
4.1.2.2 แนวคำวินิจฉัย คำพิพากษาของศาลเกี่ยวกับสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	129
4.2 สิทธิชุมชนกับกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	154
4.2.1 กฎหมายเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้	155
4.2.1.1 การกำหนดขอบเขตพื้นที่จัดการทรัพยากรป่าไม้	155
4.2.1.2 อำนาจในการจัดการทรัพยากรป่าไม้	157
4.2.1.3 ข้อห้าม ข้อจำกัดในการจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้	160
4.2.1.4 สิทธิชุมชน ในการจัดการ และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้	162
4.2.2 กฎหมายเกี่ยวกับทรัพยากรที่ดิน	165
4.2.2.1 การกำหนดขอบเขตพื้นที่ออกโฉนดชุมชน	165
4.2.2.2 อำนาจในการจัดการทรัพยากรที่ดิน	166
4.2.2.3 ข้อห้าม ข้อจำกัดในการจัดการและใช้ประโยชน์จากที่ดิน	168
4.2.2.4 สิทธิชุมชนในการจัดการ และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่ดิน	170

4.2.3 กฎหมายเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ	170
4.2.3.1 การกำหนดขอบเขตพื้นที่จัดการทรัพยากรน้ำ	171
4.2.3.2 อำนาจในการจัดการทรัพยากรน้ำ	171
4.2.3.3 ข้อห้าม ข้อจำกัดในการจัดการและใช้ประโยชน์จากน้ำ	172
4.2.3.4 สิทธิชุมชน ในการจัดการ และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำ	173
4.2.4 กฎหมายเกี่ยวกับทรัพยากรทะเลและชายฝั่ง	174
4.2.4.1 การกำหนดขอบเขตพื้นที่จัดการทรัพยากรทะเลและชายฝั่ง	174
4.2.4.2 อำนาจในการจัดการทรัพยากรทะเลและชายฝั่ง	175
4.2.4.3 ข้อห้าม ข้อจำกัดในการจัดการและใช้ประโยชน์จากทะเลและชายฝั่ง	176
4.2.4.4 สิทธิชุมชนในการจัดการ และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทะเลและชายฝั่ง	176
บทที่ 5 สถานการณ์และกรณีศึกษาสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย	180
5.1 สถานการณ์สิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	181
5.1.1 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และนโยบายของรัฐบาล	181
5.1.2 สถานการณ์สิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	184
5.1.2.1 สถานการณ์สิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในภาคเหนือ	184
5.1.2.2 สถานการณ์สิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในภาคกลาง	186
5.1.2.3 สถานการณ์สิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	190
5.1.2.4 สถานการณ์สิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในภาคตะวันออก	192
5.1.2.5 สถานการณ์สิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในภาคใต้	193
5.1.3 พลวัตสิทธิชุมชนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	194
5.1.3.1 พลวัตสิทธิชุมชนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมช่วงหลังประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2540	194
5.1.3.2 พลวัตสิทธิชุมชนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมช่วงหลังประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2550 และพุทธศักราช 2560	194

6.2 สิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม	276
6.2.1 สิทธิชุมชนตามรัฐธรรมนูญในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	276
6.2.2 กฎหมายระดับพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	282
6.2.2.1 การกำหนดขอบเขตพื้นที่จัดการทรัพยากรธรรมชาติ	282
6.2.2.2 อำนาจในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ	285
6.2.2.3 ข้อจำกัดสิทธิชุมชนในการจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	287
6.3 แนวคิดการจัดการทรัพยากรสาธารณสุขสมบัติของส่วนรวมในประเทศไทย เปรียบเทียบแนวคิดของ Garrett Hardin กับ Elinor Ostrom	296
6.3.1 แนวคิดการจัดการทรัพยากรสาธารณสุขสมบัติส่วนรวมในประเทศไทย	297
6.3.1.1 แนวคิดรัฐจัดการทรัพยากรสาธารณสุขสมบัติส่วนรวม	297
6.3.1.2 แนวคิดรัฐให้อำนาจจัดการทรัพยากรสาธารณสุขสมบัติส่วนรวม	299
6.3.1.3 แนวคิดผู้ใช้ทรัพยากรหรือชุมชนจัดการทรัพยากรสาธารณสุขสมบัติส่วนรวม	300
6.3.2 เปรียบเทียบแนวคิดของ Garrett Hardin กับ Elinor Ostrom ในการจัดการทรัพยากรสาธารณสุขสมบัติส่วนรวมของประเทศไทย	309
6.3.2.1 เปรียบเทียบแนวคิดจัดการทรัพยากรสาธารณสุขสมบัติส่วนรวมของประเทศไทยกับแนวคิดของ Garrett Hardin	310
6.3.2.2 เปรียบเทียบแนวคิดการจัดการทรัพยากรสาธารณสุขสมบัติส่วนรวมของประเทศไทยกับแนวคิดของ Elinor Ostrom	312
6.4 แนวทางการนำทฤษฎีของ Elinor Ostrom มาปรับใช้ในการแก้ไขปัญหาสิทธิชุมชนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย	324
6.4.1 เกณฑ์ระดับรัฐธรรมนูญ	325
6.4.1.1 การขอบเขตแห่งสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติตามเกณฑ์รัฐธรรมนูญ	325
6.4.1.2 สิทธิชุมชน จัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพตามรัฐธรรมนูญ	327

6.4.2 เกณฑ์ระดับพระราชบัญญัติ	330
6.4.3 เกณฑ์ระดับข้อบัญญัติท้องถิ่นและข้อตกลงร่วมของชุมชน	332
บทที่ 7 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	338
7.1 สรุปผลการศึกษา	338
7.1.1 ปัญหาการใช้ และตีความกฎหมายรับรองสถานะ “ชุมชน” และ “สิทธิชุมชน” ตามรัฐธรรมนูญ	339
7.1.2 ปัญหาขอบเขตสิทธิชุมชน และการเข้าถึงสิทธิชุมชนจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	340
7.1.3 ปัญหาแนวคิดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สาธารณสมบัติของแผ่นดินในประเทศไทย	341
7.2 ข้อเสนอแนะ	347
7.2.1 การใช้และการตีความกฎหมายรับรองสถานะชุมชนและสิทธิชุมชน ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อย่างสมดุลและยั่งยืน	347
7.2.2 การกำหนดขอบเขตแห่งสิทธิชุมชน และการเข้าถึงสิทธิชุมชนในการจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	351
7.2.3 แนวทางและหลักเกณฑ์สิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืนที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย	357
บรรณานุกรม	365
ภาคผนวก	377
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์	378
ภาคผนวก ข หนังสือขออนุญาตสัมภาษณ์	383
ภาคผนวก ค รูปภาพลงพื้นที่สัมภาษณ์	401
ประวัติผู้เขียน	408